

tajnost. Ali to je postranska stvar! Glavno je, da smo takrat ko smo tako jasno in odločno kot še nikoli prej zahtevali kruha, tečnega, poštenega kruha in plačila svojemu poštemu delu, upirajoč se na humaniteto in zakon, na izpričane uspehe svojih naporov, kažoč na silno, neznosno bedo, ki vlada zlasti po učiteljskih — liberalnih in klerikalnih — rodovinah, po mnenju gospoda dvornega svetnika grešili proti modri francoski prislovcici: »Qui trop embrasse, mal étreint.« (Kdor preveč objema, slabo objame.) Gotovo! Toda ta prislovica velja samo za ljudskošolsko učiteljstvo. Profesor Šuklje je smel preveč objemati — zato je objel najprej deželnega in državnega poslanca ter končno dvornega svetnika. Priznati moramo, da niso bile njegove zahteve preskromne, takisto je treba verjeti vladno-liberalno-klerikalnemu spokorniku, da so naše zahteve pretirane. Saj zahteva trpin vedno preveč, kadar hoče kruha, da v težkih in dragih časih ne pocepa kot nema žival pod silo vedno rastočih bremen dela in odgovornosti.

Dolgoveznosti njegovih člankov, priobčenih v »Slovenca«, je prikladna druga francoska prislovica: »Qui bavarde beaucoup, dit peu.« (Kdor mnogo klepeče, pove malo.) S tem rekom odkritosrčnega Francoza smo sicer silno grešili proti dostojnosti, ki jo je preprosti učitelj dolžan nasproti dvornemu svetniku, zlasti še, če je ta dvorni svetnik obenem gospod na Kamnu. Vendar nam bodo čitatelji verjeli, da se z besedičenjem o ubožtvu odvetnika na kmetih, ki govori o njem gospod s Kamna v III. »Slovenčevem« članku, ni posrečil dokaz o absolutni nemožnosti zmagovanja življenskih zahtev in potreb. Radi priznavamo, da je dobil Šukljjetov »politiški sotrudnik« s tem člankom zaslužen lekcijo za svoj brezmiseln nasvet, ki ga je v razočaranje vseh tistih, ki so imeli vero v »Katoliškem domu« dne 19. aprila t. l. Toda zaradi te predrznosti bo že dr. Šusteršič sam obračunal s svojim rivalom! —

Mi se hočemo danes poslužiti natančno Šukljjetovega primera, samo da vzamemo namesto odvetnika učitelja in namesto 5000 K čistega letnega dohodka — kakor je med nami v večini — 1200 K. Torej: Vzemimo n. pr. učitelja na kmetih, kateremu se je po njegovi pošteni davčni izpovedi prisodilo 1200 K čistega letnega dohodka. Niti on niti žena nimata zasebnega premoženja, z golim svojim zaslužkom mu je rediti večjo obitelj. Recimo, da ima vsega skupaj petero otrok, tri sinove in dve dekleti. Najstarejši sin naj poseti kako vseučilišče, ostala dvojica fantov naj pohaja srednjo šolo v glavnem mestu, in tudi izmed hčerá je ena že v toliko odrasla, da jo je oče dal na učiteljsišče. Eno deklico ima še doma, ona se šola na domači ljudski šoli. —

Ali imamo kakšnega takega odvetnika, nam ni znano.

Znano nam pa je, da imamo take učitelje. In sedaj nam naj pove gospod s Kamna, kako je tako življenje, in naj nam pove, ali ne živi bolje in brezskrbneje nego tak učitelj — dvornega svetnika Šukljjeta pes, ako ima katerega na Kamnu?

Oče, ki ob takih dohodkih tako vzgaja svojo deco, je vreden občudovanja, in do besnosti ga mora razkačiti upokojenega državnega uradnika V. činovnega reda očitke, da je pretirana njegova zahteva, zahteva namreč, da se mu nakažejo prejemki XI.—IX. plačilne vrste!

Človek, ki ima take očitke na jeziku, ima kamen v prsih, četudi se sveti na njih še tako visoka odlika!

Morebiti je pa gospod s Kamna mnenja, da ni treba učitelju šolati svojih otrok. Saj smo tudi že čuli iz poslančevih ust, da ni treba, da bi bili vsi učiteljevi otroci gospodje, dosti je, če se izuče — za črevljarje!

Absurdum.

III.

Hude so besede, ki smo jih izrekli, a narekoval nam jih je naš obupni položaj. Molčali smo dolgo, trpeli in stradali — a nihče se ni zmenil za nas. Sedaj govorimo — med nami naj bo jasno, da nam nihče ne bo očitil: »Poznali nismo vašega položaja niti vašega mnenja.«

Naše besede veljajo vsem onim, ki nam režejo kruh, pa nam ga ne dado, naše besede veljajo tudi onim, ki nas nadzorujejo, ki pazijo kakor čuvaj na meji, da izvršimo vse, kar so ukazali na Dunaju ali v Ljubljani.

Rekli smo že, da se nihče ne zmeni za § 55, — in še enkrat vprašamo: Ali ni nikogar, nobene oblasti, ki bi prisilila merodajne faktorje, da izvedejo ta paragraf? — Zakaj nam pa vi ducate in ducate paragrafov vedno kličete v spomin in zahtevate strogo izvršitev? — Ali ni to po znanem receptu: sam piti vino, a drugim pa priporočati vodo. Od nas vse — od vas ničesar! Kadar prosimo in moledujemo za izboljšanje svojega uprav pasjega stanja, se izgovarjajo drug na drugega, naša ljuba učna uprava pa na vse, češ: »Ne da se nič storiti!« — Tako rešujejo naše prošnje!

Liberalci in klerikalci so med seboj v večnem boju — vlada jih gleda, mi pa trpimo. Naši pameti je popolnoma nerazumljivo, kako morejo »višji oziri« zahtevati, da trpi pomanjkanje ves stan; bolj umevno in bolj logično bi bilo, da bi »višji oziri« zahtevali, da učiteljstvo ne trpi pomanjkanja! Ali — src nimajo!

Rekli smo že, da ni še noben učni minister zahteval kredita za ljudske šole. Da se nikomur ne zgodi krivica, pristavljamo, da se doslej tudi nobeden naš poslanec te ali one stranke ni v parlamentu oglasil, zahtevajoč toliko in toliko odstotkov prispevkov v pokritje deželnih šolskih potrebščin. Po shodih pravijo: Dežela je ubožna, država naj prispeva, a na Dunaju o priliki debate o učnem etatu pa — molče. — Src nimajo! Gospodje poslanci vseh strank, kje ste takrat, kadar zahteva učna uprava svoj budget? Država je dolžna prispevati k deželnim stroškom, če jih ne zmore dežela. Uzurpirala si je na eni strani pravico najvišjega nadzorstva nad ljudskim šolstvom — na drugi strani pa? — Tu stojimo pred dejstvom, da ima eden same pravice, a nobenih dolžnosti. To bije vsaki morali v obraz! Kjer pravice — tam dolžnosti; a naša učna uprava teh nima, če nemara ne smatra svojih famoznih preosnov učnega reda kot dolžnost!«

Mnogo nam sili še v pero, kar imamo nasloviti na visoko učno upravo, a za sedaj dovolj! Izjavljamo pa očitno, da so minuli časi, ko so klicali ljudje: »Kako sladko je umreti za domovino!«

Mi trdimo, da je slajše za domovino živeti — nego umreti! Ali ni tako, gospoda pri zeleni mizi, ki porabljate samo za fine smodke več, nego ima učitelj plače? Mi nočemo umreti, mi hočemo živeti, a živeti kakor ljudje ne kot psi!

In sedaj si oglejmo zopet vaše nameravane reforme šolskega in učnega reda.

5. točka se glasi: »Pismene izdelke učencev — nele domače, temveč tudi šolske — je vestno popravljati.« — Ta točka nas nehoté spominja župnika, ki je — bilo je za Francozov l. 1801 — zopet enkrat čez leta in leta zapustil svoje ovčice ter ves zasopljen prišel v Kamnik. Dospel v gostilnico, kjer je bilo mnogo gostov, zakliče: »Gospoda, nekaj novega: Francoz je vzel Mailand.« Zmagovito je gledal okolo sebe. Njegove besede so povzročile obče strmenje, potem muzanje in končno homeričen smeh. — »Zakaj se smejete, saj ga je res!« To rekši, privleče iz žepa star časnik. »Tu notri stoji!« — »Da, stoji,« se oglasi nekdo, ki se je prvi nehal smejati, »tam stoji, in tudi res je: Francoz je vzel Mailand, a pred štirimi leti — prezrli ste datum; bili niste a jour z dnevnimi dogodki.«

Mož ni bil a jour z dnevnimi dogodki, a naša učna uprava je še veliko manj a jour. Ali ta uprava spi? Kakor pekoča ironija se nam dozdeva ona točka. Sedaj, ko smo osiveli ob takem delu, sedaj, ko jih je na stotine, izpolnujoč to točko, že leglo v hladen grob, sedaj, ko noč in dan popravljamo naloge šolske in domače, da nam prsti škripljejo, sedaj pa pride učno ministrstvo in pravi: »Popravljajte pismene izdelke!«

Absurdum!

To je tako absurdno kakor že citirana zahteva, da »mora« učiteljstvo »prostovoljno« sodelovati pri ustanovitvi šolarskih kuhinj . . . in imeti nadzorstvo. Za Bogal! Gospoda, vi niste a jour, kakor ni bil oni župnik iz hribov; razlika med vami je le ta, da je oni zastal za 4, vi pa za celo vrsto let. — Vi niste a jour, Mailand je vzel Francoz!

Vi, gospoda tam gori, ne veste da popravljamo naloge, ne veste, da je vse šolarske kuhinje ustanovilo učiteljstvo, ki šolarskih kuhinj ne nadzoruje samo brezplačno, ampak jih tudi vodi, soproge učiteljev jih oskrbujejo prostovoljno. Niste a jour. Kje ste, kadar učitelj v prid šol. kuhinji pobira živil po vaseh, prireja veselice in koncerte, sodeluje in se muči za lačno deco? In vi tega ne veste! Kdo krivi svoj hrbet, kdo berači že leta in leta — za lačno deco? Kdo pobira poleg prispevkov tudi marsikatero grenko, ki je naslovljena na Vas, a jo spravi, ker je istinita, in je spravi, ker noče oškodovati lačne dece?! Gospoda, vi ste spali spanje Trnjulčice! Francoz je vzel Mailand! — Vaša nameravana odredba 4. in 5. je jako interesantna in poučljiva. Prvi hip nam je šinil lahek smeh preko usten, ko smo čitali, kaj nameravate. A ta smeh se je izpremenil v zaničljiv grohot. — Vaša nameravana izpremema priča, da niste a jour, da ne veste, kaj se že leta in leta godi pri ljudskem šolstvu, da se sploh že leta in leta ne brigate za ljudsko šolstvo, temmanj za učiteljstvo. — In to boli — jako, jako boli! —

Vi ne veste, kar ve vsak šolarček, potem se pa razkačite in pravite: Das k. k. Ministerium für Kultus und Unterricht findet folgendes anzuordnen — . . . In sedaj pride dejo ukaz!

Mon dieu! — Francoz je že zdavnaj vzel Mailand. — Če boste pa tako pazno sledili pojavom na ljudskošolskem polju, potem ga bo vzel še enkrat in še kaj drugega povrhl!

Kaki občutki nas morajo obdajati, ko vidimo, kako »očetovsko« skrbite za nas, ko vidimo, da niti najmanjši pojav, najmanjše naše požrtvovalno delovanje ne uide vašim

paznim očesom! O, župnik iz kamniških hribov, ti si bil s svojo novico še prerok; ti so pa prespali leta in leta, niso a jour, Francoz je vzel Mailand!

Klerikalizem in mi.

O ničemer toliko ne govore, ne pišejo in ne razpravljajo nego o klerikalizmu in klerikalcih. Nimamo le klerikalnih šol, klerikalnih poslancev in klerikalnih časnikov, imamo tudi klerikalna društva, klerikalne gostilnice, klerikalne trgovce, obrtnike, klerikalne može in žene, klerikalne fante in dekleta in v bližnji bodočnosti dobimo menda tudi klerikalne otroke. Človek ni deset minut v družbi, in že pade beseda »klerikalce« — in to nele v družbi olikanih, marveč tudi po kmetih med preprostimi kmeti. A to ni le pri nas na Slovenskem in v Avstriji, ne, to je povsod v vseh državah Evrope. Smelo trdimo, da se je klerikalizem vgnezdil v vse sloje človeštva, da je klerikalizem postal vprašanje, ki se bavijo z njim vsi sloji.

Treba je torej, da si to sicer že staro kužno bolezen ogledamo malo bolj natanko, saj ni morebiti za nikogar tako velike važnosti kakor baš za nas učitelje kakršnekoli narodnosti. Klerikalizem je predvsem mednaroden — brezdomovinski; on je doma povsod, njegova domovina je vesoljni svet. Oblečen je v razne toalete: frak, kuto, sovtano, mantilo; pa tudi kmetiški robec in irhaste hlače mu dobro služijo. Zato ga najdeš povsod: med prelati, med dvorniki, med menihi, med meščani in med kmeti.

Drži se vseh stanov kakor kolera, kadar se pojavi. Loti se državnikov, ministrov, uradnikov, zdravnikov, advokatov, učiteljev, rokodelcev, poljedelcev in dr. Govori vse jezike in privadi se vsem jezikom. Tudi je brezspolen; loti se moških in ženskih, naj so to že posvetne gospe ali nune, kmetice ali pa cigararice. Klerikalizem ne dela razločka ne med narodi ne med stanovi ne med spoli.

Glavni njegov smoter je: neomejena duhovska oblast — v vseh duhovskih in posvetnih zadevah, torej nele v cerkvi, marveč tudi v raznih zbornicah, društvih, v šoli, v družini, sploh povsod, kjer kaj živi. — Stremljenje po tej oblasti je jedro klerikalizma, in kdor to stremljenje podpira, ta je klerikalce. Kakor pa ne dela klerikalizem razločka med ljudmi, takisto ga ne dela med sredstvi, ki hoče z njimi dognati svoj smoter. Njemu je vse prav: sv. R. T., izpoved, zakramenti, izpovednica, prižnica, časniki, državni in deželni zbori, volitve, ubožstvo in bogastvo; duševne in telesne slabosti ljudi, družinske tajnosti, sploh vse, kar je porabnega. Ali se to tudi ujema z moralno, mu je enako, zakaj namen posvečuje sredstva.

V sredstvih ni prav nič izbirčen; če ne dožene izlepa, poizkusi izgrda; ako pri tem enega človeka, ali pa več ljudi moralno ali pa gmotno uniči, mu je enako. Drži se načela: Kdor ni z mano, je proti meni, tega uničim na ta ali drugi način!

Temu dokaz so obile tožbe zaradi častikraje in ustanavljanje konsumnih društev; prve — častikraje — provzročajo moralno smrt nasprotnika, druga — konsumna društva — pa — gmotno smrt.

Pri sredstvih igrajo jako veliko in važno ulogo: laž obrekovanje, osebni napadi, podtikanje slabih namenov, zavijanje resnice, sarkazem, ironija in končno zasmeh.